

en un doc. de Ross. de 951, relatiu a *Paçà* (colle. Moreau), veg. aquest article.

Berri (Peníscola), *V. Barri Berroart*, *V. Bellerguard* *Na Berroca* (Lda.), *V. Barroca*

BERRÓS

Dos poblets bessons, de la Vall d'Àneu —Berrós¹⁰ *d'Avall* i *d'Amunt*; o *B. Jussà* i *Sobirà*— agr. a Jou.

PRON. MOD. Jo només he sentit *beřós* amb *ó* tancada: a Alós (1932), a Esteon (1934, XXI, 49), i a Rialb i al poble mateix (1956-1959); deu ser errònia [crec inoïda] la pron. *beřós* que Casacuberta (1920)¹⁵ atribuïa a Esterri d'Àneu o a Sort; del qualificatiu, Casac. va oïr a Esterri: *de debál* i *de demón*; i a Sort: *de baiř* i *de dál*.

DOC. ANT. 839: *Borroso*, Acte SdUrg., on va citat entre Sta. Maria d'Àneu (l'església d'Esterri) i la parròquia de Jou (*Jouo*); 1085: la vescomtessa Adalgardis dona a La Grassa i a St. Pere de *Burgal* la vila de *Berres* i la vall *Anaviensis*: extret del *Cart.* de La Grassa per *Hist. Lgd.* v, 1653: el fet d'anar citat amb la vall d'Àneu i el vell monestir de St. Pere de *Burgal*, immediats tots dos a Berrós, demostra que es tracta d'aquest, però és clar que ha d'haver-hi l'err. de lectura (tan corrent) *e* per *o* (i viceversa) i s'hi ha de llegir *Berros*. La forma *Berros* és constant: a. 1193 (MiretS., *TemplH* 135), 1342 (Valls Tab., *Priv. V. Pir., Àneu*, 217); 1408 (*Priv. de la V. d'Àneu*, *RFE* vi, 27n). També és versemblant, per consegüent, que hi hagués error de lectura *Borroso* per *Berroso* a l'Acte SdUrg. de 839, car aquí el nom no consta més que en el text oficial (i còpia del S. XII) però no en el text del Capbreu, sovint més genuí que l'altre (ed. Pujol, núm. 276).

ETIM. Evidentment pre-romana (imprecisada M-Lübke, *BDC* xi, 25), bascoïde, com ja vaig dir en *E.T.C.* I, 126, 140, 141. És decisiu aquí el fet que a sobre mateix de *Berrós Sobirà* comença el gran bosc de *Barraonse* (pertanyent al te. adjacent, Escaló: oït *bařaónse*, 1956 etc.).

És evident i revelador per al lingüista, que es tracta d'un duplicat del nom mateix del poble de *Berrós*, si bé conservat en una forma més arcaica pels bosquerols i pastors, que freqüentaven aquestes altures i treballaven pel bosc, els quals es mantigueren llargament basco-parlants; mentre que els de la vall, en el fons, ja estaven romanitzats; allí, doncs, la forma basca originària *beřauntze* ja havia evolucionat, contraient-se AU en *o* i reduint-se NS a *s*: Veg. el conjunt de casos semblants de duplicat, en NLL pallaresos, que aplego i comento en *E.T.C.* I, 140-141; i afegim-hi encara el duplicat *Espodos* al costat d'*Espot*.

El final *-on(t)çe/-untçe*, típicament basc, el retrobem en bastants NLL del nostre NO.: *Gramós* < *Gramonse*; altres cops amb la *n* conservada: *Adons*, *Alins*, *Ausini* (V. els art., supra) *Enrens* etc. Altres, amb altra evolució fonètica: *Gualabonse* en un doc. de San Victorián. I una «*Spelunca Gorranse* in comi-⁶⁰

tatu Palariense» (cf. bc. *gorri* 'roig'); en un de 993: *Suconsenses* (p. p. *ZRPh* LXXVI, 188). Terminació basca que en aqueix idioma apareix, encara en altres formes, en la llengua viva: *suntze* «espace, endroit» (Azkue), amplificació de *une* «espacio, trecho», d'on els cognoms bascos *Belsunce*, *Lacunza*, *Belaunza* (Mitxelena, *Ap.*, §§ 147, 131, 579): de l'últim dels quals deu venir el pall. *Belonce* (*E.T.C.* I, 126). Al costat de *gora* hi ha *goruntz* 'cap amunt', i la parella paral·lela *bera/beruntz* 'cap avall'.

L'arrel ha de ser la del basc *berro* «seto, zarza» i també «jaro, lugar húmedo, tierra que se labra de nuevo»; car és sabut que en els derivats i compostos en basc la *-o* del primer membre es muda en *-a*: d'on *berro-untze* → *BERRAUNCE* > *Berraós/Berrós*. Un altre compost del mateix mot amb *ondo* 'terreny' tenim en el cognom bc. *Berraondo* (Mitxelena § 156); doncs bé, sense aquest canvi, trobem *Berrondo* a la vall riojana (ex-basca) d'Ezcaray: «*Berraondo*: hoyos, llanos y barrancos encima de la Peña Turgaiza», amb el qual fa contrast el compost amb *-barren* ('a baix'): «*Berrobarena*: prados por la margen del río» (*Euskera* III, 101, 91).

D'aquí la meva conclusió en *E.T.C.* I, 126: *Berrós* < *Berra-untza* «endroit des ronces».

En corollari: l'homònim *Coll Berrós* te. Taüll, l'explico en detall en *Top. V. Boi* (*B. S. Onom. Bna.* 1983, I, p. 4) i basta remetre-hi. I un altre (no tan cert) que podríem treure d'aquesta etim. de *Berrós*, és que potser *Barbaruens*, poblet aragonès de la vall de l'Èsera, agr. de Seira (riu amunt de Graus), vingui d'una metàtesi del mateix ètimon: *Berra(b)ontçe* > **Berbarontçe* > *Barbaruens*.

També deixarem en l'estat d'hipòtesi objectable dos noms de Pall. i Ribg., amb documentació imperfecta: l'un només antiga «in *Berro vetre*» a. 996, prop de Güel (Isàvena) (Abadal, *Pall. i Rbg.* número 316); l'altre només moderna: Els Fontanals de *Berrader* te. *Espot* (xxxvii, 73.14). Aquest potser *berro rader* l'últim *berro* o esbarzerat o *berro d'arrere* el *b.* de darrere (amb haplogíes). Ço que implicaria que aquest mot bc. *berro* seguí viu i funcional a l'alt Pallars ja catalanitzat. I el *Berro vetre* de 996 se'n podria aduir com a prova, entenent que llavors encara tenia curs el ll. *VETERE* 'vell'.

Però reconeguem que cal dubtar molt d'aquesta suposició, tenint en compte que *Berro* apareix com a NP femení en un doc. del mateix temps i zona a. 995, p. p. el mateix, núm. 300 car aquí pot haver-hi un nom de l'arrel antroponímica germ. *BER-* (Förs. 256): que, com a hipocorístic en *-o*, tingué *rr* intensiva, com podria ser-ho la del compost *Barrau/Barral*, cf. *Barravés*, i la de *Berragana*, supra. Llavors invertiríem el sentit del compost *Berro-vetre*, entenent que aquest *vetre* fos variació llatinitzant del pall. *vedre* 'devesa muntanyenca' (per al qual veg. *DECat* IX, 62b52 ss.), amb el significat de 'la devesa del berro'. Llavors, el nom d'*Espot* ¿seria potser un derivat de *verro* 'porc' o 'senglar mascle'? Suposant-hi un sentit com 'toll on es reboquen els porcs' (-*ATORIUM*).